

„LUPTA PENTRU LUMINA“

LUMINA PRIN LUPTA“

REVISTA LITERARA

(LITERATORUL)

APARE O DATA PE SEPTEMANA

CONTROL DE STIL

DUMINICA 21 APRILIE 1885

LIBERTATE DE IDEI

Abonamentul: Pe un an, 20 lei; pe 6 luni, 10 lei; pe 3 luni, 5 lei.

DIRECTOR:

D-nul ST. VELLESCU

Redactor-Administrator:

D-nul Th. M. STOENESCU

SCRISORILE
nefrancate se refuzaREDACTIA SI ADMINISTRATIA
STRADA SF. SPIRIDON, No. 25.ABONAMENTELE
se platesc înainte

ATHENEUL ROMAN

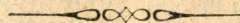
Între toate instituțiile culturale din țară, nimeni nu va tăgădui că cea mai înaltă, cea mai frumoasă, cea mai demnă de sprijinul tuturor este instituțiunea „Atheneului Român.“

Eșit din inițiativă privată Atheneul Român, și a propus cel d'antăiu aci în țară, a îmbrățișa marele principiu al secolului nostru: „Popularizarea științei“ ca astfel cu încetul să dispară acel vâl secolar condamnat de ceata ignoranței și a prejudecății și să dea loc luminei bine-făcătoare, revărsată de soarele culturii moderne. Era un apel puternic ce se făcea la toți acei ce știu și pot, ca să pue știința lor la dispozițiunea tuturor, și toți au răspuns la acest apel, împinși de un îndemn înalt, neinteresat, de indemnul propășirii naționale, arătând tot-de-odată puterea inițiativei private, și rezultatul unei energii neclintite, stăruitoare.

Sunt peste două-zeci de ani decând această idee se zămislă în mintea d-lui Esarcu, și mulțumită energiei sale, această instituțiune s'a mănșinut cu fală.

Se pregătește chiar a face un pas mai departe: a ridica un templu măreț corespunzător cu menirea Ateneului, a forma un centru în jurul căruia să se grupeze toate celelalte instituțiuni ce urmăresc un scop analog, și a forma astfel un focar puternic, care va trimite în depărtare razele sale luminoase și încălzitoare.

Acest stimul reprezintă una din ideile cele mai frumoase și cele mai salutare pentru dezvoltarea noastră culturală, la care voim să contribuim și noi din răspunțări prin „Revista Literară“ în care se va oglindi mersul propășitor al acestei mișcări. Ținem deci să împărtășim cetitorilor noștri discursul prin care d. Esarcu a inaugurat sesiunea 1884-1885 a conferențelor de la Atheneu, fiind con-inși că acele cuvinte vor găsi pretutindenea un eho puternic, un sprijin neclintit pentru realizarea măreței idei de a construi în țară un palat al științelor frumoase.

DISCURS DE DESCHIDERE

A

CONFERINTELOR PUBLICE

PE ANUL 1884—1885

DIN

ATHENEUL ROMÂN.

Domnilor,

În seara de 28 Ianuarie 1865, acela care are onoarea a se afla astăzi înaintea D-voastră, inaugurează conferințele publice din care a eșit Atheneul român.

Eram atunci puțini la număr.

Dar aveam ardoarea tineretii; aveam credința înaintea căreia nu este obstacol; aveam convingerea că reprezentăm un mare interes, că suntem interpreții unei mari trebuințe a societății și Statului Român.

Și iată, cum ne exprimam în privința instituțiunii noastre în acea epocă, pe care o voi nămădi eroică, a vieții noastre atheniene:

„Sunt momente, ziceam atunci, când „idei vagi plutesc pe d'asupra societăților, „precum ceața pe suprafața pământului. „Pe cât timp vântul împinge această ceață „pe luciul apelor sau pe șesul câmpiilor, ea „nu este de cât un abur fără formă, fără „consistență, fără culoare. Să întâlnească „însă atunci o colină sau un munte. Colina „atrage împrejurul său ceața, aburul se „condensă și devine nor, și pe când vârful „muntelui este spus la tempeste sau la „izbirile fulgerului, apa, care filtrează misterios, se grămădește în cavitățile sale „profunde și ese la poalele lui ca să devie „un pârâu, ce devine la rândul său sorgintea „vre unui fluviu imens, care străbate, mă- „rindu-se neîncetat câmpia sau societatea și „care se numește Nilul sau Danubiul sau „o mare instituțiune.“

Dacă Atheneul n'a devenit încă o mare instituțiune, comparabilă cu Nilul și cu Danubiul, el a condensat însă cu încetul împrejurul său multe din elementele ce pluteau fără consistență în societatea română, și apa, care a filtrat misterios în cavitățile colinei, se răspândește bine-făcătoare pe câmpia națională.

Și mai înteu, cine nu recunoaște serviciile ce Atheneul a adus și va aduce și mai mult în viitor tinerimii române?

El a atras și continuă a atrage în sine și sfera activității sale pe toți tinerii de talent și de știință, îi îndeamnă la muncă și le procură ocaziunea de a se manifesta în public dupe o nobilă tribună.

Atheneul a atras încă altă dată în sfera lucrărilor sale pe mai mulți din veteranii și oamenii noștri politici cei mai marcanți. Ion Ghika, Ion Brătianu, V. Boerescu, D. Sturza și alți, s'au asociat în diverse rânduri cu ideea Atheneului și au dat acestei tribuni prestigiul numelui și autoritatea talentului lor.

Să exprimăm speranța că asemenea exemple se vor repeta și că oamenii noștri politici vor veni mai des în templele senine ale științei și ale artei, unde inteligența și inima, în prezența adevărului și frumosului etern, dobândesc acele obiceiuri de elevațiune și de demnitate pe care le transportă în urmă în actele vieții practice.

Lucrările prin care Atheneul s'a manifestat până acum în public, sunt: Revista sa mensuală și conferințele sale publice. Revista — din care am aci primul volum — n'a avut din nenorocire de cât o scurtă durată, ca toate publicațiunile de asemenea natură la noi în țară.

— Revista Atheneului va reîncepe, sperăm, peste curând, grație mai cu seamă noii pleiade de tineri eminenți și de talent ce s'au grupat împrejurul Atheneului.

Conferințele publice s'au urmat ani îndelungați de la crearea Atheneului și pene acum. Multe dintr'ensele au fost publicate,

augmentând ast-fel micul nostru patrimoniu literar și științific. Anul precedent, grație unui editor inteligent, D. Socec, s'a publicat două volume din conferințele făcute dupe această tribună și — progres însemnat la noi în țară — editorul a izbutit să'și scoapă cheltuelile. Aceste conferințe, publicate mai întâiu în broșuri s'aū respândit în toată țara precum și în Transilvania, unde, acum câte-va luni, nu fără satisfacțiune, m'am întâlnit cu dâsele pe la câte-va din cunoștințele ce am vizitat pe acolo.

Dar nu numai prin publicațiunile sale, prin conferințele sale, prin călduroasele sale îndemnuri adresate mai cu seamă tinerimeii de a se pune pe lucru, dar încă prin însuși ființa sa, care deșteaptă și va deștepta o fecundă emulațiune în țară. Atheneul are un rol în deșteptarea noastră intelectuală. Și aci, fie-ne permis a trimete o salutare simpatică Atheneului din Craiova, care se organizează în acest moment și se pune pe acelaș teren cu Atheneul nostru din București. Să sperăm că exemplul Craiovei va fi imitat și de alte principale orașe ale țerei.

Un alt punct de vedere sub care ași dori să consider Atheneul este că el a fost promotorul a mai multor instituțiuni de cultură de o înaltă utilitate.

Și mai întâi, *Societatea pentru învățătura poporului român* declarată constituită după această tribună în seara de 23 Martie 1866.

Când soarele răsare, el începe mai întâi a lumina vârful munților, lumina se coboară în urmă asupra colinelor, ea se respândește apoi asupra câmpiilor și cu încetul pătrunde prin unghiurile cele mai ascunse, prin peșterile cele mai tenebroase ale văilor.

Aceasta este concepțiunea care a prezidat la formarea acestor două instituțiuni de cultură: Atheneul și Societatea pentru învățătura poporului român.

Mai întâi Atheneul, pus pe înălțime, a-

dresându-se către clasele mai înalte, către colinele sociale, apoi Societatea pentru învățătura poporului, stabilită la poalele muntelui și destinată a face să pătrundă lumina pe câmpia întinsă a națiunii, prin straturile, prin văile obscure ale poporului.

De aceia, cele d'întei lucrări ale societății au avut în vedere aceste din urmă straturi:

Scolii de adulți d'omericale și cursuri de seară, în care acei ajunși în vârstă, care nu avusesse fericirea să se bucure de bine-facerile instrucțiunii, puteau învăța scrierea, citirea, calculul, puține noțiuni de istoria și geografia patriei.

Scolii de meserie, conduse mult timp la început de d. D. A. Orăscu, decanul facultății de științe, unde meseriașii noștri dulgheri, zidari etc. veniau să învețe, pe lângă scrierea, citirea și calculul, arta desenului, și să își perfecționeze meseria lor.

Scolii profesionale și de comerț, sub direcțiunea d-lui Troteanu, unde calfele de prin prăvălii și junii comercianți veniau să învețe comtabilitate, să dobândească noțiuni de comerț, mărfuri etc.,

în fine, *Scolii normale*, destinate a da bunii învățători comunelor noastre rurale.

Câte progrese nu s'ar fi realizat, dacă toate aceste școli din capitală s'ar fi respândit în toată țara, susținute de public și încurajate de guvern? Din aceste școli n'aū rămas în picioare de cât școalele normale. Acestea au prosperat mai cu seamă în Ploești, Bêrlad și București. Școala normală din București a dat și continuă a da rezultatele cele mai satisfăcătoare sub inteligența direcțiune a directorului său. D. Barbu Costantinescu și înalta și putem zice paternă supraveghere a președintelui Societății D. general Florescu.

Societatea pentru învățătura poporului a avut și ea o foaie periodică, care ocupa în straturile mai de jos ale poporului acelaș loc ce Revista Atheneului era chemată să ocupe în clasele de mai sus.

Timpul nu-mi permite să mă opresc mai mult asupra lucrărilor acestei importante instituții și mă rezum, zicând că atât Societatea pentru învățătura poporului român cât și Atheneul au mai special în vedere cultivarea inteligenței sau instrucțiunea propriu zisă.

A lacra însă pentru înobilirea inimei și înfrumusețarea sentimentelor, a răspândi gustul Frumosului prin amorul și cultivarea artelor, în vederea părții estetice a culturii umane, a fost pururea una din ideile fundamentale ale Atheneului, de aceea câți-va din membrii săi, cu concursul a mai multor din persoanele cele mai distinse din societate, au luat inițiativa constituirii *Societății filarmonice române* în anul 1868 și în anul 1872 a *Societății Amicilor de Bele-Arte*; cea d'atăi, propunându-și a face cunoscut publicului bucureștean sublimile creațiuni ale muzicii clasice; cea de a doua, de a răspândi gustul artelor plastice și a susține pe artiști.

Tot în sinul Athenului s'a formulat ideea constituirii *Societății pentru Istoria Patriei*, cu scop de a culege și a da la lumină acele numeroase și prețioase documente ce se află atât prin țară cât și prin străinătate și a deștepta, menținând neîncetat viu, amorul Patriei, această ultimă sintesă, acest scop final al tuturilor lucrărilor și aspirațiilor noastre.

Dacă am crezut oportun a desfășura astăzi întreaga concepțiune a Atheneului este ca să ajung la concluziunea următoare :

Oare Atheneul și atâtea instituțiuni izvorite de la dânsul și destinate a aduce cele mai mari servicii culturale naționale, n'au câștigat un drept oare-care în această țară ?

Oare Statul, oare oamenii noștri politici, însărcinați a prepara destinele viitoare ale Regatului român, n'au ei vre-o datorie către instituțiuni de asemenea natură eminate din inițiativă privată ?

De aproape două-zeci de ani, Atheneul n'a făcut de cât a da. El n'a cerut nici o dată nimic. El n'a cerut de cât, pentru conferințele sale, această sală devenită de trei ori vulgară, căreia superioritatea ideii i a imprimat denumirea de sala Atheneului, dar care nu este a noastră și de unde putem fi dați afară ori când va plăcea autorității de care depinde.

Mă întreb : Atheneul nu poate oare aspira a avea un local al său, un domiciliu, în care să se adăposteze și în care să și găsească un azil nu numai societățile de cultură isvorite din inițiativa privată, având în vedere cultura națională precum : Societatea corpului didactic etc ? Toate aceste instituțiuni nu vor putea să ajungă scopul la care tind, pe cât timp vor fi rătăcine și fără nici un domiciliu.

Ei bine, noi am conceput ambițiunea de a construi în capitala Regatului un edificiu, în care să se ia un corp și să se cristalizeze marele principiu de forță și de producțiune al societăților și statelor moderne, principiul inițiativei private, principiul *self-governmentului*.

Și această ambițiune nu o avem de estă-zii sau de erii. Iată, cum ne exprimăm în darea de seamă despre lucrările Societății Amicilor de Bele-Arte, în ședința sa generală din 25 Februarie 1873, cu ocaziunea închiderii expozițiunii generale de artele plastice ce organizasem în Capitală :

„De ce, ziceam atunci, să nu avem „ ambițiunea ca o a doua expozițiune generală să se facă într'un magnific local care să fie proprietatea noastră ? De „ ce să nu exprimăm aci în sinul Societă- „ ții Amicilor de Bele-Arte, ideea ce s'a „ exprimat în sinul Atheneului, ce s'a emis „ în sinul Societății pentru învățătura po- „ porului, ce s'a articulat în sinul Societă- „ ții filarmonice române ? De ce nu ne-am „ asocia cu toate aceste societăți, rezultând „ ca și a noastră din inițiativă privată și,

„combinându-ne forțele, de ce nu ne-am „gândi a înălța în București un splendid „templu artei și științei, a ridica un magnific edificiu cu magnifice proporțiuni arhitecturale, a înzestra Capitala României „cu un nobil monument, pe care să'l ară- „tăm cu mândrie străinilor și care să con- „stitue într'adevăr unul din principalele „ornamente ale acestei cetăți, din care ar „trebui cu toții să avem ambițiunea a face „metropolia Orientului. Să salutăm dar „cu toții, fie chiar într'un viitor depăr- „tat, acel templu al artei și științei, a- „cel nobil edificiu cu impozantele, gran- „dioasele și splendidele sale proporțiuni.“

Toate acestea foarte frumoase, ni se va zice, dar cu ce mijloace?

Defunctul Comite Carol Rossetti, prin testamentul său din 9 Aprilie 1870, a legat Atheneului un loc în strada Mercur și două imobile: o casă în strada Academiei și un cazin în strada Rossetti, la intrarea Cișmegiului, cu obligațiune ca aceste case să se vînză și cu prețul obținut să se clădească o bibliotecă în care să se depue cărțile sale, lăsate asemenea Atheneului. Casa din strada Atheneului s'a vîndut prin licitațiune publică D-lui Zerlenti, mai imediat dupe moartea Comitelui Rossetti, cu suma de 40,000 lei, iar cazinul de la intrarea Cișmegiului, neputându-se vinde, a rămas închiriat pentru suma de o sută galbeni pe an. Acest fond s'a gerat în timpul absenței mele din țară, ast-fel precum se vede arătat în raportul ce am citit în ședința plenară a membrilor Atheneului din $\frac{3}{15}$ Noembrie 1883, când fondul Atheneului s'a ridicat la suma de 117,300 lei în scrisuri fonciare rurale 5% depuse la Casa de Depuneră și consemnațiuni, dupe cum rezultă din recepisele acestui stabiliment No. 078,665 și 096,003. Din produsul cupoanelor acestui capital s'a cumpărat alte titluri în valoare de 11,100 lei care iarăși s'a depus succesiv la Casa de Depuneră, dupe cum se vede din recepisele acestei case cu No 099,227

și 13,916. Ast-fel în cât, suma de care dispune Atheneul în momentul de față este de 128,500 lei, la care, adăogându-se 10,000 lei lăsați prin testament de către defunctul D. H. Vasile, ajungem la suma de 138,500. De vom vinde locul din strada Mercur și cazinul din strada Rossetti, estimați aproximativ la peste 80,000 lei, vom ajunge cu înlesnire la o sumă ce poate trece peste 200,000 lei.

Iată pe ce bazăm noi începutul speranțelor noastre.

Se află, nu departe de aci unul din cele mai mari și frumoase edificii ce ecsistă în Capitală: Catedrala catolică.

Un strein (și noi aducem omagiū perseverenței sale), un singur om, a început cu nimic și a găsit în țară la noi cea mai mare parte din fondurile necesarii pentru clădirea acestui edificiu. Iată, o lecție și un învățământ pe care 'l supuii meditării or-cui.

Cu această ocaziune voiū cita faptul a celor câți-va cetățeni obscuri și săraci din Seviglia, care, adunându-se împreună, își ziseră într'o zi: „Să ridicăm în orașul nostru un monument ast-fel în cât posteritatea uitându-se la dânsul, să zică că am fost nebuni.“ Și acel monument face astăzi admirațiunea lumei întregi, și aceia care vor merge în Seviglia se vor prosterna, cum am făcut'o și eu, cu respect și admirațiune în splendida incintă a zisului monument și vor bine-cuvânta, de trei ori vor bine-cuvânta sfințele umbre ale acelor nebuni care au înzestrat orașul lor și lumea cu o minune.

Noi, din nenorocire nu suntem nebuni și nu umblăm dupe o minune. — Acele sfinite nebunii, care au săvârșit lucrurile cele mari în lume, nule vom întâlni în oamenii generațiunii noastre. — Noi voim să construim un edificiu, mărturisim, mult mai modest de cât îl concepusem în primă-vara vieței noastre atheniane.

Toată munca noastră de mai mult de un

an, este să obținem ca să ni se acorde s'aŭ mai exact să ni se vândă locul de la spatele grădinei Episcopii, în aceleaș condițiuni, în care s'a vândut Societății equestre. Cerem ca să se facă pentru Atheneu și atâtea societăți de cultură, ce s'a făcut pentru Societatea cercului.

Statul n'are el datoria de a veni, cel puțin întru atâtea, în sprijinul inițiativei private ce lucrează și voește a lucra într'o sferă atât de înaltă pre cât utilă?

Nu voi obosi prin nararea tuturor ostenelelor ce ne-am dat, tutulor demersurilor ce-am făcut pe la toate persoanele ce direct sau indirect am crezut că ne-ar putea fi utile în afacerea ce ne ocupă. Voi spune că am întâlnit cea mai mare bună-voință din partea D-lui Primar, care, întru cât privește primăria, a rezolvat cu desăvârșire chestiunea în favorul nostru, precum și din partea D-lui Președinte al Societății equestre D. general Florescu, care este în ajun de a o rezolva asemenea în acelaș sens. Să esprimăm acum speranța că ministerul domeniilor, va căta în cele din urmă să o

rezolve definitiv printr'un proiect de lege în Cameră, proiect de lege pe care junii, eminenții și numeroșii atheneiști ce s'aŭ ilustrat la această tribună — ajunși astăzi în Parlament — își vor face, avem ferma convicțiune, — o sacră datorie de a provoca și a susține.

Vorbim cu toți, de o eră nouă. Ce facem pentru a inaugura această eră?

Toți ne mândrim de rolul important ce Regatul României este chemat a juca aci pe confinele Orientului și Occidentului, de locul preponderent ce trebuie să ocupăm în constelațiunea statelor din peninsula balcanică, de misiunea noastră civilizatrice în Orient.

Ce facem pentru toate acestea?

Orî ne înșelăm profund, orî concepțiunea Atheneului, ast-fel precum o desfășurăm corporizată și cristalizată într'un nobil edificiu este menită a deveni un puternic factor de civilizațiune și de prestigiu atât în țară cât și afară din țară.

C. Esarcu.

DIN VECHEA LITERATURA ROMANA

STUDII COMPARATIVE

I.

ISTORIA UNUI IMPERAT FOARTE SCUMP.

Ara un împărat foarte scump, preste măsură, care pentru multă scumpetea lui și pentru iubirea de argint a avuției, în tot chipul meșteșugea cum ar putea scorni

birul, ca să își umple nesățiosul lui suflet până într'atâtea, cât trei cetăți de cele mari pustiise pentru lăcomia, și niminea nu cuteza pentru aceasta să i pomenească, că ci-

ne-î zicea pentru aceasta, îndată îl omora.

Atuncea s'au sfătuit toți boiarii și cu viziriul, cum ar putea face pentru aceasta. Decî viziriul auzi: să știți că împăratul, dacă va pustii țara cu iubirea lui de avuție, apoi și pre noi ne va omorâ, și va lua avuția noastră. Ci mai bine să puneți toți câte-o măsură de galbină și eu încă voi pune cât voi cât toți, să umplem un burias, și apoi eu voi meșteșugi de îl voi face, de se va părăsi de iubirea avuției.

Atuncea s'au bucurat toți boiarii și le-au plăcut sfatul; și au pus toți galbină, cum auzi viziriul, și puind și el auzi umplut buriul. Și mergînd, cu taină l'au îngropat într'un câmp, unde era un măidan frumos între două dealuri aproape de pădure.

Și apoi auzi către împăratul: „cinstite împărate! să eșim astă-zî să ne primblăm la câmp, că iată este primă-vară și locul este împodobit cu tot felul de flori desfătătoare.“

Zis-a împăratul: „așa să fie; ci trimite întâi să întinză corturile și să gătească să prânzim acolo.“

Și viziriul auzi trimis bucurându-se, de auzi întins corturile acolo într'acel măidan, unde îngropară galbină, și auzi pusă masă mare d'asupra buriului.

Decî, eșind împăratul și primblându-se, auzi șezut să prânzească.

Iară dupe prânz auzi început împăratul a se juca cu viziriul în tavli.

Decî fiind primă-vară, cânta pasările. Iară viziriul auzi către împăratul: „tacî, împărate! să ascultăm pre acele pasări, că minunat lucru spun.“

Împăratul auzi: „dară înțelegi-le tu vorba?“

Viziriul auzi: „înțeleg.“

Împăratul auzi: „rogu-te, ce spun?“

Zis-a viziriul: „spun un lucru minunat, numai mă tem că vor fi mințind, că acest fel de pasări de multe ori mint.“

Împăratul auzi: „ba, spune-mi, ce zic!“

Zis-a viziriul: „zic, că supt masa care sedem noi, este un buriu cu galbină.“

Împăratul auzi: „ianî, să ne dăm în lături, să punem să sape, să vedem, iaste așa? Căci cum auzi de galbină, fiind iubitoriu de avuție, l'au săgetat la lăcomia.“

Viziriul auzi: „ba, împărate, că vor fi mințind.“

Zis-a împăratul: „să vedem dară de va fi adevărat?“

Și așa, dând masa în lături, auzi săpat, auzi aflat galbină săpînd, și luându-i s'au întors cu bucurie la palatul lui; iar pre viziriul l'au făcut lui tată.

Decî, când auzi preste trei zile, auzi către viziriul: „tată! să mergem astă-zî să ne primblăm și să mai mâncăm bucate la câmp.“ Părându-i că iară va afla galbină.

Zis-a viziriul: „să mergem!“

Iar mergînd, iară auzi întins cortul între două dealuri cu pădure, într'un măidan; și acolo auzi prânzit, și după prânz iară auzi început a să juca cu tavliile.

Intr'aceia auzi început a cânta o porumbiță într'un deal, și alta îi răspundea într'alt deal.

Împăratului, părându-i că iară spun de galbină, auzi: „tacî și ascultă pre-acele pasări, ce zic?“

Viziriul ascultînd, auzi început a rîde.

Împăratul auzi: „ce rîzi, tată? și ce zic pasările?“

Zis-a viziriul: „lasă, împărate, că rău spun, și mă tem a'ți spune.“

Împăratul auzi: „ba, spune-mi.“

Viziriul auzi: „are o pasăre un fecior să'l insoare, și ceea laltă o fată să o mărite, și se tocmesc amîndouă să se încredințeze, adică să se încuscreze; și cea cu feciorul cere zestre șapte cetățî, cea cu fata făgăduiește trei cetățî. Cea cu feciorul zice, că nu'i va lua fata, de nu va da șapte, și cea cu fata zice: „așteaptă; că de va trăi-acest împărat patru ani, îți voi da șapte, precum poștești tu; că în trei ani ce auzi împărățit, trei cetățî auzi puși și de va

mai trăi patru ani, va mai pusti patru; și cele pustiite îmi rămân mie, și atunci îți voi da precum poțtești tu.“

Zis-aŭ împăratul: „dară așa să fie aceasta, să fie pustiit trei cetăți? și pentru ce s'aŭ pustiit? spune-mi!“

Răspuns-aŭ vizirul: „așa e, puternice împărate, că s'aŭ pustiit trei. — Și i le-aŭ spus pre nume, — și s'aŭ pustiit pentru multe greutăți de dări, că nu mai avea ce să mai dea.“

Acestea auzind împăratul, îndată s'aŭ conținut de dobitoceasca lăcomie, și aŭ trimis ispravnic și aŭ strâns oamenii iară la cetăți, și birul le-aŭ iertat; și ce luase cu sila le-aŭ întors lor. Și toți aŭ mulțamit lui Dumnezeu și acelu vizir, ce i-aŭ scos din gura cea lacomă a împăratului.“

* * *

Această poveste morală, pe care am produs-o întocmai dupe original, se află împreună cu alte legende și povest și de un caracter religios și moral, într'un manuscris, cari și-a împlinit acu anu, centenariul său.

Manuscrisul e scris de un Toader Noeanul din Brașov în anii 1782—1784, și este acu în posesiunea mea. Fără îndoiială însă, nu este de cât o copie dupe alte originale mai vechi.

Dar nu numai *vechimea* dă acestei povești o importanță deosebită, ci mai presus de toate: *originea* și respândirea ei prin Asia și Europa.

Cum vedem, are povestea anume un scop *didactic*, de a învăța printr'o parabolă pe *domni* și *împărați* de a nu asupra pe popor. Așa este caracterul pronunțat al literaturii orientale, unde se află mai multe cărți pline de parabole, fabule și legende, formând *cărți didactice pentru domnit*. — „Panciătantra, Hitopadesa, Syndipa, și altele.“

Multe, precum dintr'aceste parabole ba mai toate aŭ colindat prin Asia și Europa, când schimbându-se puțin, când păstrându și forma primitivă neschimbată, și aŭ devenit proprietate nestrămutată a multor popoare. Cercetarea comparativă ne arată adesea pas cu pas drumul ce aŭ parcurs aceste produse ale plăzmuirei poetice, izvorâte din sinul popoarelor orientale, până când aŭ ajuns a face parte din literatura populară a universului.

Voi încerca acu a urmări povestea noastră prin diferite literaturi, până la prototipul oriental, de unde a izvorit.

(va urma).

Dr. M. Gaster.

IN NOAPTEA NUNTEI MELE

O pivesc cum doarme dusă!
Păru-i d'aur resfirat
Ii acoperă tot sinul
Alb, rotund, nevinovat.

O pivesc și mi se pare
Ca mi-a fost de soartă dat
Ca să am soție 'n lume,
Ingeraș din cer picat.

Buza ei prin vis șoptește:
„Vino dragă, te aștept!“
Dar eu staț uimit d'o parte,
Nu voese să o deștept,

Că mi-e frică să nu zboare,
Să rămân fără de ea,
Și să ducă 'n cer cu dansa
Inima și viața mea.

Carol Scrob.

ARTA DE A TACEA

CONFERINȚA ȚINUTĂ LA ATHENEÛ IN SESIUNEA ANULUI CURENT.

(Urmare si fine)

Lduart Laboulaye, în „Le prince Caniche,” are o scenă în care ne arată, cum un vênător de frază, se slujește de această coardă nouă a elocinței contimporane.

Personagiul închipuit de Laboulaye advoacă: Pieborne, ministru fără portofoliu, întreat care-i sunt atribuțiunile, el răspunde :

„Sunt avocatul guvernului“ îl apăr în orî care cestiune, chiar fără să o cunosc.

— Dar în sfîrșit cum vei apăra o lege propusă de guvern și pe care nu o cunoști ?

— Foarte ușor. Mă pun la încercare. Eu pot apăra sau ataca tot ce veți voi Ascultați, fără nici o pregătire, mă însărcinez a apăra contra atacurilor opozițiunii trei proiecte de legi de-odată.

—Să vedem.

Pieborne, fără a mai sta la gînduri, începe în chipul următor :

— Domilor, am ascultat cu o atențiune deosebită discursul onorabilului preopinent. O mărturisesc din inimă, că nici o dată îndemănatecul orator nu s'a ridicat mai sus ; astă-zî s'a întrecut pe sine însuși. Cu toate acestea, ar fi o greșală din parte-mî dacă n'ași rezista acestei elocințe torențiale care te răpește și te poartă pe cea mai înaltă culme a idealului“.

Apoi după câte-va perioade de felul acesta, urmează :

— Și care este în adevăr sistemul pe care onorabilul preopinent îl opune înțeleptelor proiecte ale guvernului ? Il voi defini cu un singr cuvânt : Este inovați-

unea saū măi bine zis : Revoluțiunea ! Dar dacă măsura ce propuneți ar fi în adevăr salutară, credeți că ea ar fi scăpat înțelepciunii și esperienței părinților noștri, bunului simț al străbunilor noștri ? Cum ? acei venerabili fondatori ai instituțiunilor noastre ar fi trecut alături de aceste idei mari fără să le vadă, și astăzi ne este dat noă, fii degenerați ai unor atit de glorioși părinți, ne-a fost rezervat noă privilegiul de-a le descoperi?... Să fim modești, D-lor, vanitatea nu convine unui popor, sbuciumat în atîtea rînduri de evenimente mari. In mijlocul acestor ruine, un singur lucru a ramas în picioare : Legea, legea moștenită de la străbuni, pe care trebuie s'o lăsăm neatinsă copiilor noștri. A repara și a reduce legea la puritatea ei primitivă, precum o propune guvernul, este opera amurului flesc, dar a resturna această coloană care susține totul, este o impietate, un sacrilegiu ! N'aveți dreptul de a rupe cu trecutul !... Apoi, mai la vale : — Ș'apoi a pelez la imparțiala majoritate, curagioasă, luminată, modestă, care de atîta timp apară împreună cu noi, ordinea socială. Ce fel ? nu cum-va opozițiunea are monopolul virtuții, al onoarei, al patriotizmului, al moralei ? Dar, patriotizmul miniștrilor nu este cea din tîiū, cea mai mare și cea mai solidă din : garanții ? “

Și continuând, apără guvernul cu o elocință de felul celei de mai sus și închee în modul următor :

— Și pentru că opoziția nu ne mena

giază, să ne permită aî da un consiliu. In loc de a reforma administrația noastră și toate aceste admirabile instituțiuni, ar face mai bine a se reforma pe dînsa și cred că va avea de lucru. Să renunțe dar la injurii, la violențe, la calomnii, să nu ne mai obosească cu teoriile sale chimerice, importate de la streinî, căci ele revoltă patriotizmul nostru!... Să nu mai cerce zadarnic a zgudui : morala, religia, guvernul și ordinea socială și promitem că în ziua în care partidele vor abdica, guvernul mintuit de toate obstacolile cari paralizează generoasele sale intențiuni, va fi cel din tîiut a se bucura în pace și împreună cu poporul de această înțeleaptă și roditoare libertate !

— Bravo ! Superb ! strigară cei dinprejur.

— Acum, dacă-mî permiteți; voiî dărîma punct cu punct aceia ce am apărât.

Și fără a mai aștepta reîncepe ast-fel :

— D-lor, Onorabilul ministru care se coboară de la această tribună, a vorbit cu o indulgență extremă despre acea ce bine voeșe a numi elocința mea. Negreșit, se poate cine-va fãli de o asemenea mărturisire. Dacă politica mē separă de vechiul și ilustrul meū confrate, aceasta nu mē împedecă de a recunoaște în D-sa pe unul dintre cei mai mari oratori, pe noul Demonstene, pe ilustrul Cicerone al țerei noastre. Regret numaî, că dupe o apreciere atît de favorabilă a discursului meū, onorabilul ministru își va face o idee atît de mică despre bunul meū simț. In adevăr, a trata cu atîta ușurință pe reprezentanții poporului, este a nu respecta țara. La toate cererile noastre de reforme, ni se opune înțelepciunea și experiența părinților noștri. Ce însemnează oare aceste cuvinte pompoase ? Pentru a ne împune tăcere, se invoacă acei venerabili străbunî, cari de duoî trei secolî, se odihnesc în pulberea mormintelor. Dar D-lor, dacă înțelepciunea și experiența sunt fruc-

tul vieții și al timpului, este ușor de vëzut că aceste prețioase calități nu sunt ale străbunilor, ci ale noastre, cari adăogăm experiența noastră pe lîngă aceia ce străbunî ne-aî lăsat de moștenire. Depărtați de copilăria lumî, noi suntem cei mai bătrânî ; și voiî cere ertare onorabilului D-nu ministru, de aî spune, că egzaltând trecutul pentru a înăbuși prezintele, este a da juneții privilegiile maturității.— Ce fel, noi care creăm, cari consumăm bogăția sa, nu suntem noi cei mai bunî judecători de a ști aceia ce se cuvine prosperității noastre ? Morții trebuie să guverne pe cei vii ? Legea trebuie să rămînă în acele miîni înghețate cari împetrestē tot ce atinge ? Aceasta este experiența și înțelepciunea ce ne învață oamenii noștriî de stat ? Dar părinții noștriî n'aî fost mai respectuoși pentru venerabiliî lor străbunî, pentru că și ei ca și noi, aî avut îndrăzneala de a trăi.“

Apoi după ce probează cu același foc, că toate argumentele ce aî adus ministrul sunt seci și ridicole, adaogă. „A nu face nimic, aceasta este deviza înțeleptului nostru guvern“.

Apoi conchide ast-fel :

„Ni se dă sfatul de a respecta guvernul, legea, religiunea, morala.“ La aceasta respund că : Respect guvernul, cînd este bun ; legea, cînd este dreaptă ; religiunea, cînd este adevărata ; morala cînd este pură. — Eî nu respect numele, ci lucru. Istoria stă față și ne arată că în ziua în care guvernele împedecă popoarele de a vorbi și a se manifesta, este că acel guvern, își rezervă dreptul de a face rēul, nepedepsit de națiune !

— Primul D-tale discurs, îî zise unul dintre cei de față, mî-a părut foarte sănătos ; cel de-al doilea nu mai puțin înțelept. Acum care din amēdouē spune adevărul ?

— Nicî unul. Noi aștia oratoriî pledăm aparința numaî, iar tonul il schimbăm dupe ocaziune.

— Dar însfirșit, D-ta, trebuie să ai o opinie asupra fondului?

— Nică una. Sunt avocatul Guvernului? Pledez și câștig cauza. Sunt avocatul opozițiunii? Pledez și câștig cauza.

— Și D-ta nu roșești de-a abuza până la acest punct de talentul cu care te-ai înzestrat natura?

— Nu, pentru puternicul cuvânt, că dacă omenirea se poate conduce numai prin vorbe, pentru ce ne-am osteni a o lumina? Bizanțul, Roma și Franța, imperiile, au căzut numai în ziua în care discursurile sofistilor conduceau afacerile publice. Crunți vrăjmași ai liniștii și fericirii popoarelor mai sunt sofistii! Dar care critică, care rațiune va fi atât de impunătoare, ca să izbutască a pune un frâu pericolosului abuz: de a cărmui omenirea prin cuvinte seci!

Arta de a tăcea, cum s'a putut înțelege, constă în aceia, că atât tăcerea cât și vorba să fie întrebuințate cu folos. Conchid dar că: literatură, morală, societate, politică, totul ar merge bine în lume, dacă am avea puterea de a ne stăpâni limba sau condeiul și de a le pune un frâu, frâul rațiunii, al convingerii și al sincerității.

„Să vorbim puțin, să vorbim bine... dar mai cu seamă, să vorbim despre ceea ce știm și numai aceia ce trebuie“. Aceasta este poava înțelepciunii umane. Mi s'ar putea zice: că cel mai bun mijloc de a dovedi care este arta de a tăcea, ar fi fost aceia de a fi tăcut și cu toate acestea, subiectul este sleit.

Nu am lăudat încă, acea tainică înfățișare a naturii, care ne fură spre țărnișele apelor liniștite și sub boltele singuratică ale pădurilor, nici acea muțenie inspi-rătoare, care departe de zgomotul orașelor, ajută închipuirile artistice și poetice; sau ridicându-mă la considerațiuni și mai înalte, — a serbători tăcerea curagioasă a oamenilor cari tac pentru a nu linguși puterea sau a nu trăda binele obștesc; a serbători mai ales, acea tăcere îndelung răbdătoare a poporului, care ar trebui să fie lecțiunea celor a tot puternici... dar, m'ași teme de a nu-mi mai mări vina de a lăuda tăcerea, vorbind totuși prea mult. Cea ce se cuvine dar să fac acum, este de a tăcea. Cine nu mai are ce spune, e bine să tacă.

St. Vellescu.

FRANÇOIS COPPÉE

SEVERO TORELLI

(DRAMĂ ÎN CINCI ACTE, ÎN VERSURI)

(Urmare)

ACTUL INTAIU

SCENA IV

Barnabo Spinola, Portia, Renzo Riccardi, Ercole Balbo, Lippo Malatesta, Sandrino, Seful Sbirilor, Barbati și femei din popor, un pagiu.

(In momentul când Severo intra în biserică, Renzo, Ercole și Lippo es din atelierul lui Sandrino, con-duși de acesta).

Sandrino (Lui Lippo)

Atuncea, cumperi spada!

Lippo

De sigur, arma 'mă place,
Dar trebuie pe lamă deviza mea a-î face.

Sandrino

Și care e deviza, seniore? — Mă iertați
Că prea din cale-afară, aci vă fac să stați!

Lippo

„Cu dreptul meu eșit-am și intru cu onoare“

Sandrino

Pe mâine este gata, către apus de soare.

(În acest moment se aud strigăte, câți-va copii intră alergând gonîți de un pagiu.)

Pagiul

Guvernatorul trece! Loc faceți!

Ercole

Ce tapaj

O fi și ăsta?...

Renzo

Vine Spinola, — și acest paj
Gonește tot d'ăuna poporul înainte.

Pagiul (Dând poporul la o parte)

Ei, loc mișei! Că trece Spinola cel putinte.

(Barnabo Spinola, în costum strălucit, apare alături cu Portia, în rochie de brocart. Două rënduri de gardiani îl păzesc. Șeful Sbirilor și zbirii săi închid cortegiul.)

Renzo (luă Ercole)

Privește-l!

Ercole

Ticălosul! Ce bine e păzit.

Renzo

Se teme, trădătorul de moarte, negreșit!
De sigur că la masă de-acele vase are,
Ce pot ca să distrugă otrava.

Ercole

Mi se pare

Și mie!... Dar femea aceasta cine-o fi?

Renzo

Femeia pentru care tiranul s'ar jertfi:

E Portia. — In Piza de toți e cunoscută :
 Dar nu e o femeie ca dânsa prefăcută.
 Caprițiul o are pe dânsa ca stindard...
 A zugrăvit'o goală faimosul Leonard.
 Tot aurul se duce pe ea, cum vezi. — Tiranul
 Cu dânsa e ca mielul alături cu ciobanul.

Ercole (Rizând)

A! Cum ași vrea...

Renzo

In seama, se uită către noi!

(In timpul acestui dialog, Barnabo a coborât scena încet, vorbind la urechia Portiei, care suride; apoi, face semn Șefului Sbirilor și-i șoptește câte-va cuvinte, arătând casa lui Sandrino.)

Șeful sbirilor (respunzând lui Barnabo)

El ênsu-și, monseniore, acel copil vioi!

Barnabo

Acela?... — Ei! Sandrino!

(Gest de surprindere al lui Sandrino)

Ei da! Vorbim cu tine...

Am vrea să te cunoaștem; apropie-te bine.
 Știi tu, că noi, copile, veneam să te certăm,
 Frumoasa mea amică și eu? Dar te iertăm.
 Ce fel? In țara asta sêlbatică, trăește, —
 Ca trandafirul care la umbră înflorește
 Sub zidul singuratic, posomorât și trist, —
 O gingașă făptură, un tênăr, un artist,
 Urmaș lui Donatello, lui Bruneleski, — care
 Lucrează din metale obiecte de-admirare,
 Femeilor inele, iar nouă armării,
 Și-acest artist să fie ca mortul printre vii?
 Artistul să rămâe necunoscut de mine!
 Tu n'ai venit, Sandrino; dar vezi, vii eu la tine!
 Și iată; Florentinul, artistul întâlnind,
 Îi dă a lui favoare. Ș'apoi, cu drept vorbind,
 Pizanii sunt din fire cam neciopliți. In artă
 Ei cred că este-o muncă trândavă și deșartă:
 Nu știți să-î dea valoare. De sigur, nici nu pot
 Să te 'nțeleagă. Banul la dênșii este tot.
 Dar eu am fost amicul lui Magnifique și 'mă place
 Să te plătesc cu aur, o spadă de 'mi-ai face.
 Se zice c'ai o soră cu chipul răpitor,
 Ei bine, dă de-o parte ăst aer gânditor:
 Arată-mă pe-a ta soră, și vinde-mă vre o spadă!

Sandrino

Pe sora mea, Seniore, e lezne să o vadă
Orî cine, dar acuma pe-acasă n'o zăresc.
Îmi faceți mare cinste și eu vă mulțumesc.
În cât privește spada și alte giuvaere,
Le-am și vîndut pe toate. Decî, via mea părere
De rău, că nu pot vinde obiectul cel mai mic.

Renzo (apare)

Ei bravo !

Barnabo

De la tine să nu avem nimic ?
Ce fel ? Nicî pentru mine ? Nicî pentru-a mea iubită ?
O spadă, o centură, o floare poleită ?
Se poate o 'ntâmplare ca asta pentru noi,
Cînd am venit, Sandrino, să te rugăm ? . . . Ș'apoi,
Vêd rafturile tale că sunt destul de-avute
În felurite lucruri.

Sandrino

Seniore, sunt vîndute.

Barnabo

Destul, copil nemernic ! Prea bine-am auzit . . .
Aî fost pentru-a ta vîrstă prea mare ipocrit.
Din mâna ta mârșavă, nu es de cât cuțițe
Ce numai ca să 'mî tae gătlejul sunt menite.
A ! Mă bravezi ! ei bine, tu șarpe, află-acum,
Că cine mă insultă, nu scapă nicî de cum,
Și 'n fața mea, îndată pedeapsa 'și priimește.
La mine ! . . .

Ercole (încet amicilor săi, apucînd mânerul spedei)

Mi se pare că gluma se 'năsprește . . .
Să 'l apărăm !

Portia (luî Barnabo, atingîndu-i brațul)

Dă pace acestui biet băiat.
De Portia vezi bine că este apărat.
De-ai vrea să afli cauza de ce, îți voi răspunde
Că fac precum îmi place. Mânia decî 'ți-ascunde . . .
Ș'apoi, să 'ți spun : de alta în fața mea vorbești :
I-ai zis că are-o soră și uiți cu cine ești.
Ștregarule ! Șe vede că vrei să fii geloasă,
Nu 'ți-e destul femeia să 'ți fie credincioasă.

Ei bine, bieteii fete, — cu chipul răpitor, —
 Ii trebuie la vremuri un bun apărător,
 Și iată pentru care cuvânt, pretind ca sora
 Să aibă tot d'auna pe frate-său! — In ora
 Când voi afla de densusul că cine-va s'atins,
 Să știți că legătura dintre-amândouă s'a stins!

Barnabo

Ai 'nebunit?

Portia

Din contra! E numai un caprițiu-
 De sigur, nu se poate alătura c'un vițiu
 Să nu ai și ideea că nu te gelozesc,
 Când știți că 'n toată lumea pe tine te iubesc.

Barnabo (surizând)

Ți-ascult în tot d'auna dorințele-amoroase —

Ercole (la o parte)

Trăiască bunătatea și fetele frumoase!

Barnabo (lui Sandrino)

Spinola, — ține minte fierar discreerat, —
 De două ori nu iartă să fie insultat.

(Tinerilor gentilomi)

Și voi, feciori de nobili, găesc că prea degrabă
 Pe spede puneți mâna, spre-a vă găsi la treabă.
 Răbdare! După ziua de azi, și alte vin:
 Or când, nu se glumește cu leul florentin.
 Să nu uitați, că leul cu nările unflate
 De piepturi strâns vă ține cu ghiarele 'nclăstare.
 Frumoasa mea, să mergem!

(Barnabo ia de mână pe Portia și ese cu suita).

(Va urma)

Th. M. Stoenescu.

D'ALE CARNAVALULUI

PIESĂ PREMIATĂ

de

D-nu I. L. CARAGIALI

Intre-actele la cele dintîiu reprezentății, adese-ori sunt mult mai mari de cât răbdarea cea mai creștinească.

Pentru că am pățit'o de multe ori, când merg la teatru pun în buzunar

câte-va gazete sau vr'o cărticică și dacă regisorul zăbovește între-actele, am măcar la îndemână un prieten, cu care pot vorbi în tihnă.

Aveam o cărticică în buzunar, la *D'ale*

carnavalului și dupe actul al II-lea al D-lui Caragiali, iată ce am citit :

„O scriere bună pentru scenă, nu calcă legile buneii cuviințe și respectă negreșit pe acelea a le moralei.

Farsa de și are dreptul de a zugrăvi cu vâpseli mai vii viața omenească, totuși nu trebuie a uita nestrămutata lege a artelor, care este aceea, de a copia natura, dar tot d'auna în părțile sale frumoase.

Nimic nu este mai ostenitor de cât a fi silit, să vezi naturalismul împins până dincolo de ori ce hotar.

În lume sunt multe împrejurări din viața omenească, care te fac să rizi până la lacrimi, și une-ori până la dezgust, dar această nu este un cuvânt ca teatrul să însceneze tocmai asemenea împrejurări și tipuri — dacă măcar tipuri sunt — cari asmut și întărită risul naturilor răutăcioase.

Sunt unele cuvinte cari ori cum lear face actorul să sune, avind întorsături cu două înțelesuri, fără să vrei, tot aluziunea necuviincioasă este aceea care te izbeste mai mult, — mai cu seamă când este vorba de naturalism, mai adăogă că adese-ori actorul, doritor de a avea succes, apasă mai bucuos în înțelesul provăcător de cât în acela de

a escomota și a îndulci o aluziune grosolană.

Farsele cari la reprezentarea lor silesc pe femeii a rîde într'ascuns, ba încă pe acelea ce mai roșesc încă, a nu rîde de loc, este o lucrare netrebuincioasă întru cât privitorul nu trage nici un folos moral, și vătămătoare, întru cât tinde a provoca risul prin mijloace streine buneii cuviințe.

Numai asemenea producțiuni dau prilej naturilor grosolane a spiona cu o neghioabă înrăutățire, svârcolirile sufletești și încurcătura în care sunt puse femeile cari sunt silite să 'și ascundă fața.

Nu este fericită alegerea acelor situațiuni sau a acelor fraze cari poi place la o anumită seamă de oament căci un teatru nu poate face categorică arătare pe afis, că ce anume public trebuie și poate să asculte cutare sau cutare farsă. alt-fel trebuie a presupune că autorul unor asemenea producțiuni are o idee sau greșită, sau prea tristă, despre lucrurile și despre gustul publicului inteligent, ce vine la teatru.“

Eșind diu teatru am meditat mult asupra celor ce-am citit, dar și mai mult asupra acelor ce-am văzut pe scenă.

De la Craiova.

BIBLIOGRAFIE

ATHENEUL ROMAN

Din conferințele ținute în anul curent la Atheneul Român din București, au apărut până acum în edițiunea *librăriei Haimann* :

Carmen Sylva de d-ul *G. Marian*.

Origina alfabetului și orlografia româna de d-ul *D-r M. Gaster*.

Hatârul, de d-ul *Nicolae Xenopol*.

Opiniunea publica, de d-ul *C. Dissescu*, fie care formând o frumoasă broșură, ediție de lux; cu prețul fie căreia, de un leu.

Se vinde la *librăria Haimann, calea Victoriei No. 74*, și la principalele librării.